

ОСОБЛИВОСТІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЮРИСТА

FEATURES OF AESTHETIC CULTURE OF THE LAWYER

Теліженко Л.В., д.філос.н.,
доцент кафедри фундаментальної юриспруденції та конституційного права
Сумський державний університет

Малишева А.О., студентка II курсу
юридичного факультету

Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету

Стаття присвячена аналізу особливостей естетичної культури юриста. Проаналізовано прояви та значення естетичної культури в житті будь-якої людини. Акцентовано увагу на тому, що цей вид культури відображає здатність людини сприймати світ і саму себе за законами краси і гармонії, а таке сприйняття позначається на її професійній діяльності. У роботі надано визначення естетичної культури юриста, досліджено її прояви в правничій професії, з'ясовано основні принципи та функції естетичної культури юриста. Зазначено, що до основних засад естетичної культури юриста належать юридична гармонія, естетична домінанта, творча воля, естетична гармонія між діями, почуттями та свідомістю правника.

Особливу увагу приділено аналізу умов формування естетичної культури юриста через вплив духовного чинника, що виявляється у зовнішніх та внутрішніх проявах його естетичного розвитку. Вказано на особливе значення усвідомлення правником правильності вибору ним своєї професії. Зазначено, що це викликає внутрішню гармонію правника, його внутрішню красу як особистості. Також приділено увагу зв'язку естетичної культури юриста з його духовністю як суто людською якістю, що викликає у юриста почуття відповідальності за прийняті ним рішення щодо інших людей та всього суспільства. Показано, що естетична культура юриста є основою зберігання невидимого балансу між вимогами природного права людини та вимогами позитивного права, наголошено на її значенні для встановлення гармонії між почуттям службового обов'язку правника та його внутрішнім переконанням.

Доходимо висновку про те, що естетична культура правника є запорукою його професіоналізму в юридичній сфері шляхом взаємодії почуттів і доцільності у практичній діяльності, внутрішньою причиною його прагнення дотримуватися стандартів втілення прав і свобод людини в житті.

Ключові слова: естетична культура, юрист, право, краса, гармонія, професія, природне право.

The article is devoted to the analysis of features of aesthetic culture of the lawyer. Manifestations and significance of aesthetic culture in the life of any person are analyzed. Emphasis is placed on the fact that this type of culture reflects a person's ability to perceive the world and him according to the laws of beauty and harmony, and that such a perception affects his professional activity. The paper defines the aesthetic culture of a lawyer, examines its manifestations in the legal profession, and clarifies the basic principles and functions of the aesthetic culture of a lawyer. It is pointed out that among the basic principles of aesthetic culture of a lawyer are legal harmony, aesthetic dominance, and creative will, aesthetic harmony between actions, feelings and consciousness of a lawyer.

Particular attention is paid to the analysis of the conditions for the formation of the aesthetic culture of the lawyer. The special importance of the lawyer's awareness of the correctness of his choice of his profession is pointed out. It is noted that this evokes the inner harmony of the lawyer, his inner beauty as a person. Attention is also paid to the connection between the aesthetic culture of a lawyer and his spirituality as a purely human quality, which causes the lawyer to feel responsible for his decisions about other people and society as a whole. The aesthetic culture of the lawyer is shown to be the basis for maintaining an invisible balance between the requirements of natural human law and the requirements of positive law, emphasizing its importance for establishing harmony between the lawyer's sense of duty and his inner convictions.

It is concluded that the aesthetic culture of a lawyer is a guarantee of his professionalism in the legal field, the internal reason for his desire to adhere to the standards of implementation of human rights and freedoms.

Key words: aesthetic culture, lawyer, law, beauty, harmony, profession, natural law.

Актуальність. Майбутнє суверенної правової держави безпосередньо залежить від правників не тільки з професійної точки зору, але й з огляду на їх моральність та внутрішню культуру. Вміння вбачати в усіх суспільних явищах красу, гармонію відносин, певну досконалість, отже, прагнути реалізувати їх у право, закони та саме життя – це те, що повинно бути притаманним справжньому захиснику справедливості, тому філософсько-правове осмислення естетичної культури юриста як невід'ємної складової частини його професійної діяльності сьогодні набуває особливого значення, зокрема щодо втілення норм природного права у позитивно-правове поле держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти естетичної культури юриста вже розглядалися в роботах зарубіжних та вітчизняних дослідників, зокрема О. Данильяна, А. Романової, С. Сливки, П. Рабіновича, О. Наконечної, О. Гука, В. Бліхара, Л. Левчук. Однак, як показує аналіз вітчизняної наукової думки, цьому питанню приділено недостатню увагу. Переважно його зміст розглядається в контексті більш широких проблем, таких як підготовка юристів, формування морального світогляду юриста як складової частини його професійної культури.

Метою дослідження є аналіз особливостей естетико-правової культури юриста, її значення для правничої професії.

Виклад основного матеріалу. Будь-яке розвинене суспільство характеризується наявністю системи естетичних цінностей, способів їх створення, передачі та засвоєння людиною, що забезпечує формування в ній відчуття краси, гармонійності, універсальності та цілісності як культурної особистості. На перший погляд здається, що цей вид культури мало чим відрізняється від культури загалом. Проте саме естетична культура дає змогу людині дивитися на світ і саму себе через призму законів краси і досконалості, пропорційності та співрозмірності. Це забарвлює її життя позитивними емоціями, змушує її цінувати прекрасне та відповідально ставитися до власних дій і рішень, що тільки примножують уже наявне за законами краси і гармонії, не руйнуючи його. Естетично вихована людина намагається дотримуватися цих принципів в усьому, в усіх життєвих практиках, у тому числі професійній. Щодо цього У. Сун наголошує на тому, що «естетична культура особистості є так званим рівнем опанування у конкретному історичному проміжку естетичних цінностей у різноманітних галузях суспільної практики» [1, с. 202].

Правнична професія також є тим професійно-практичним полем, у якому реалізуються почуттєве опанування юристом естетичної культури суспільства, його професійна правосвідомість під час вирішення ним правових ситуацій. Як зазначає А. Комарова, естетична культура особи виражає якісну та кількісну характеристику її естетичного розвитку, міру освоєння окремим індивідом вищих естетичних цінностей суспільства; розвиток усіх властивостей особи, зокрема правових [2]. Відповідно, естетична культура юриста – це система естетичних почуттів, знань, умінь і навичок юриста, що виражають ступінь оволодіння ним сформованих у суспільстві законів краси і гармонії та належним чином виявляються в його поведінці під час виконання професійних повноважень.

Вважається, що основними засадами естетичної культури юриста, дотримання яких втілює його естетико-правову професійну діяльність на практиці, є юридична гармонія, естетична домінанта (безумовно-умовний рефлекс), феномен творчої волі; юридична алегоричність (знакова система, феміда); професійна мажорність, службовий дизайн [3, с. 216]. На думку інших дослідників, до таких засад належать естетико-правове мислення; правова інформаційна обізнаність; єдність естетичної свідомості, почуття та естетичної діяльності; інформаційне спілкування; естетична гармонія між діями, почуттями та свідомістю; потреба естетичних засад у логічному мисленні [4, с. 117–119].

Щодо функцій естетичної культури юриста як завдань, напрямів впливу естетичної культури на його правове розуміння та юридичне мислення, то ними є формування естетичних принципів юридичної діяльності (розв'язання та освоєння актуальних правових проблем); зміцнення рівня правового почуття юриста (професійне уміння правового почуття щодо права); подолання стандартного юридичного мислення (вироблення естетичного сприйняття дійсності з точки зору юридичної майстерності); вплив на виховання суб'єктів права (виховний вплив через призму юридичного пізнання); розвиток ритуально-обрядової культури у юридичній практиці (піднесення ритуально-обрядової культури для розвинення почуття правосвідомості юриста); наповнення і систематизація юридичного досвіду (доповнення здатності та розвитку набутого почуттєво-емоційного потенціалу задля оптимального врегулювання правових відносин у суспільстві) [5, с. 204].

На думку А. Романової, до функцій естетичної культури юриста слід також віднести формування відчуття естетичного задоволення від професійної діяльності, естетики слідчих дій, естетико-правового смаку юриста; вироблення правильних естетичних суджень, оцінки явищ; інформування, здійснення сприятливого впливу на світогляд, моральні поняття й поведінку юриста; виховання здатності помічати, розуміти красу в природі, суспільному житті, правотворчій діяльності; сприяння естетико-правовому розвитку юриста; вираження буття права, правової ідеї [4, с. 121].

Першою умовою відчуття естетичної культури правником є усвідомлення ним правильності вибраної професії, задоволення власною професійною діяльністю, отримання задоволення від того, що між його внутрішнім світом, переконаннями та тим, чим він безпосередньо займається як фахівець, немає порушення, адже він знайшов своє покликання допомагати людям. Таке сприйняття юристом самого себе передбачає наявність у ньому внутрішньої гармонії, яка теж вважається красою людини. Як пояснює С. Сливка, у буденному бутті людини краса збігається з доцільністю; красивою є та людина, що тілесно і морально служить самозбереженню. У граничному бутті людини маємо своєрідну красу зовнішності і вчинків владної людини, що, як правило, є деструктивною і веде до граничної самотності, а також особливу красу інтелігентності творчої людини. У метаграничному бутті краса

людини поєднується з любов'ю і толерантністю, це гармонія зовнішності і внутрішнього світу людини, що творить не лише артефакти культури, але й саме буття [6].

За наявності розвиненої естетичної культури юриста відбувається не тільки професійне зростання юриста, але й його подальший духовний розвиток як особистості, що неможливе без стану внутрішньої гармонії, задоволення від професії. Тут слід згадати, що духовність із філософської точки зору є певною увідповідненою конфігурацією всіх енергій людини, що утворюють її нову, власне людську якість – перебувати в єдності не тільки із собою, але й з іншими людьми та навколишнім світом. Це викликає у юриста-практика відчуття відповідальності за кожне прийняте ним рішення, що здатне вплинути на долю інших людей, зумовлює в ньому здатність до співпереживання, готовність прийти на допомогу, вміння побачити у кожному явищі красу і відчуття глибини людських переживань.

Отже, естетична культура правника покликана систематизувати особисте ставлення юриста до себе та своєї службової діяльності з відповідними внутрішніми вимогами, зокрема майстерністю, захопленням професією і моральним задоволенням від неї, престижем юридичної професії та якісним станом правопорядку та громадської безпеки, за якою права, свободи, законні інтереси людини й громадянина є найвищими соціальними цінностями, а діяльність юриста є компасом на шляху до їх гарантування, реалізації та захисту [7]. Її сенс у професії юриста цілком логічно передають такі слова Сократа: «красивим є те, що найкраще відповідає своєму призначенню».

Важливим, на наш погляд, у контексті розглядуваного питання є те, що саме естетична культура юриста забезпечує потребу в ньому увідповіднювати природне право людини вимогам позитивного права, зберігати невидимий баланс, що створює гармонію між почуттям службового обов'язку та внутрішнім переконанням. Коли юрист спостерігає недосконалість чинної правової системи, її певну невідповідність природному праву, його естетична культура здатна стати рушійною силою для прояву професійно-творчої ініціативи, законотворення, вироблення активної життєвої позиції як правника, адже саме представники юридичної професії покликани донести до кожної людини та всього суспільства основну ідею, зміст та сутність норм природної справедливості, оскільки естетика правової діяльності не допускає правового бюрократизму і формалізму, насильства і зверхності, демонстрування влади у будь-якому її прояві.

Аналізуючи складові частини естетичної культури юриста, зауважимо, що структура естетичної культури юриста різнобарвна. Вона передбачає естетичну свідомість правника, що реалізується в ідеалах, потребах, настановках, смаках, поглядах, концепціях, різних виразах правової діяльності, а також у побуті, суспільному житті. Принциповими головними складовими частинами естетичної культури юриста є також «мистецтво та догми краси у правовому полі діяльності, а також правове почуття (естетичне пізнання правового явища за допомогою передчуттів, інтуїції, здогадок, асоціації, переосмислення набутих правових знань, підсвідомість, професійна правосвідомість, естетико-правові цінності, естетико-правовий смак, поведінка юриста». Як наслідок, структура естетичної культури юриста – це комплекс складових елементів естетичної культури юриста, які взаємодіють між собою [8]. До них належать мова (літературний спосіб вираження думок, уміння вільно володіти юридичною термінологією, вибір безпомилкового тону у розмові); зовнішній вигляд (зовнішній прояв культури особи, здатність добирати одяг, зачіску відповідно до державно-офіційного характеру значимості посади); манери (навички та звички поведінки особи, які виражаються у ставленні до оточуючих, формі спілкування, деталях поведінки) тощо.

Висновки. Отже, естетична культура юриста – це доповнення естетичної культури особи, що відповідає законам краси та гармонійності. Естетичне сприйняття правником навколишнього середовища є запорукою професіоналізму в юридичній сфері, його незгасаючим прагненням дотримуватися стандартів втілення прав людини,

впровадженням у практичну діяльність механізмів і принципів розв'язання проблем шляхом збереження або відновлення порушеної гармонії зв'язків і стосунків на будь-якому рівні. Саме правильне естетичне світосприйняття, взаємодія почуттів і доцільності у діяльності юриста є умовами ефективного регулювання правовідносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сливка С. Юридична деонтологія : підручник. 3-тє вид. Київ : Атіка, 2006. 296 с.
2. Комарова А. Эстетическая культура личности. Киев : Высшая школа, 1988. 151 с.
3. Сливка С. Правнична деонтологія : підручник. Київ : Атіка, 1999. 336 с.
4. Романова А. Естетико-правова природа юриста : монографія. Львів : ПАІС, 2009. 196 с.
5. Савайда О., Гринь Л., Скрипець Р. Природно-правові аспекти естетичної культури юриста. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2015. № 827. С. 200–205.
6. Сливка С. Юридична деонтологія : підручник. Київ : Атіка, 2003. 320 с.
7. Левчук Л., Олещенко О. Основи естетики : навчальний посібник. Київ, 2000.
8. Рабінович П. *Філософія права*: деякі науковознавчі аспекти. *Вісник Академії правових наук України*. 1997. № 1 (8). С. 36–46.